

בס"ד. שיחת ש"פ שלח, מבה"ח תמוז, ה'תשי"ט.

בלתי מוגה

א. בהפטרת פרשתנו מדובר אודות שילוח המרגלים ע"י יהושע — ע"פ הכלל שנקודת ההפטרה והפרשה היא בשוה¹, שהרי גם בפרשת השבוע מדובר אודות שילוח מרגלים.

ואף שלכאורה הרי זה ענין הפכי, כיון שענין המרגלים דיהושע הי' באופן טוב, משא"כ ענין המרגלים דמשה הי' באופן לא טוב? — הנה הביאור בזה², שגם ענין המרגלים דמשה, כפי שנשלחו ע"י משה, שעליו נאמר: "בכל ביתי נאמן הוא", הי' זה ענין טוב בתכלית, אלא שאצל המרגלים הנה מצד כמה ענינים היתה התוצאה שלא כדבעי. וכיון שעצם שילוח המרגלים הי' ענין טוב, נמצא ששילוח המרגלים דמשה ושילוח המרגלים דיהושע הם אותה הנקודה.

ואעפ"כ, ישנו חילוק עיקרי בין המרגלים דמשה להמרגלים דיהושע, שמתבטא בשני פרטים:

(א) המרגלים דמשה היו שנים עשר, "איש אחד למטה"³, ואילו המרגלים דיהושע היו שניים.

(ב) המרגלים דמשה התהלכו בכל ארץ ישראל, לארכה ולרחבה⁴, והתבוננו בכל הפרטים — "החזק הוא הרפה המעט הוא אם רב וגו'"⁵; ואילו המרגלים דיהושע הלכו רק ליריחו, "מנעולה של ארץ ישראל"⁶, ושם גופא לא התבוננו בכל הפרטים, וכאשר שמעו "כי נפלה אימתכם עלינו וכי נמוגו כל יושבי הארץ מפניכם"⁸ — הספיק הדבר עבורם.

שני חילוקים אלו נובעים מחילוק עיקרי אחד — שהמרגלים דמשה היו בחי' פנימי, ולכן הוצרכו להיות מכל שבט בפ"ע, ולפעול בפרטיות; משא"כ המרגלים דיהושע היו בחי' מקיף, ולכן לא הי' צורך בב' ענינים הנ"ל (כדלקמן).

(1) ראה טור ורמ"א או"ח סוסתכ"ח. שו"ע אדה"ז שם וסרפ"ד.

(2) בכל הבא לקמן — ראה גם שיחת ש"פ שלח, מבה"ח תמוז תנש"א ס"ב ואילך (התוועדיות תנש"א ח"ג ע' 352 ואילך).

(3) בהעלותך יב, ז.

(4) פרשתנו יג, ב.

(5) ראה פרש"י שם, כא.

(6) שם, יח.

(7) ראה תנחומא בהעלותך יו"ד. במדב"ר

פט"ו, טו. ועוד.

(8) יהושע ב, ט.

ב. וביאור הענין:

ענין הכניסה לארץ ישראל הוא — שהוצרכו לפעול ב"ארץ שבעה עממין" לעשות ממנה "ארץ ישראל", "ארץ אשר גו' עיני הוי" אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה", דהיינו לעשות מענינים גשמיים וארציים שיהיו כלים לאלקות.

וכיון שזוהי עבודה שצריך לעשותה בפנימיות, הרי מצד ענין הפנימיות נדרש שהעבודה תהי' אצל כאו"א לפי ערכו. — בענין של פנימיות לא שייך לומר שהכל שוים בה, שהרי כאו"א יש לו כחות פרטיים שבהם צריך לעבוד עבודתו. ולכן הוצרך משה לשלוח י"ב מרגלים, "איש אחד למטה", שהם כללות החילוקים הפרטיים שבישראל. ועד מ"ש המגיד¹⁰ בענין נוסח התפלה, שישנם י"ב נוסחאות כנגד י"ב שערים, כנגד י"ב השבטים. והיינו לפי שתפלה ענינה עבודה פנימית, ולכן צריך שיהי' לכל שבט השער השייך לנשמתם של בני שבט זה. ועפ"ז מובן ג"כ מדוע לא הסתפקו ב"מנעולה של ארץ ישראל", אלא הוצרכו לתור את כל א"י לארכה ולרחבה, ולהיות בכל המקומות בפועל, ושם גופא צריך למצוא את כל הפרטים.

משא"כ שילוח המרגלים דיהושע הי' בבחי' מקיף, ובמקיף אין התחלקות של י"ב שבטים, ואין צורך לתור את כל ארץ ישראל, אלא די ב"מנעולה של א"י", ושם גופא מספיק בבחי' כלל ולא בבחי' פרט.

ג. ביאור הענין:

כל ענין של עבודה מתחיל בענין של מקיף. תכלית העבודה היא אמנם שיהי' הבירור בפנימיות, אבל התחלת העבודה מוכרחת להיות בבחי' מקיף. וכן הוא גם בענין הכניסה לארץ ישראל, שהוצרכה להתחיל בבחי' מקיף.

אמנם, בענין זה ישנו חילוק בין הכניסה לא"י כפי שהיתה אמורה להיות ע"י משה (שהרי אילו זכו הי' משה מכניס את בני ישראל, והי' זה באופן שאין אחרי' גלות¹¹) ובין הכניסה לא"י כפי שהיתה בפועל ע"י יהושע:

אצל משה — נעשה ענין המקיף ע"י משה עצמו, להיותו "שקול

בהקדמת שער הכולל.

9 עקב יא, יב.

10 לקו"א להה"מ (אות קלג), הובא 11 ראה לקו"ש ח"ט ע' 346. וש"נ.

כנגד כל ישראל¹², דהיינו שהוא הכלל של כל ששים ריבוא בניי, ולכן מצד עצם שילוח המרגלים ע"י משה נפעל כבר ענין המקיף דכיבוש ארץ ישראל; ואילו ע"י פעולת המרגלים התחיל כבר הכיבוש בפנימיות, ולכן הוצרכו להיות ב' הענינים הנ"ל (שילוח י"ב מרגלים, וההליכה בכל ארץ-ישראל).

אבל כאשר לא זכו, והכניסה לארץ היתה ע"י יהושע (שהיתה הכניסה במדריגה תחתונה יותר, ולכן נשאר נתינת מקום לענין של גלות) — הרי מצד יהושע עצמו לא נעשה בחי' המקיף, כיון שיהושע לא הי' הכלל של כל ששים ריבוא בניי, וכיון שהתחלת כל ענין צ"ל בבחי' מקיף, הוצרך יהושע לשלוח מרגלים כדי לפעול את ענין המקיף, ולכן הלכו המרגלים ל"מנעולה של א"י" בלבד, ושם גופא פעלו בבחי' כלל בלבד, כפי שהסדר הוא בבחי' מקיף, ואילו הכיבוש בפנימיות התחיל לאח"כ, במשך כל שנות המלחמה.

ד. ביאור הענין בפרטיות יותר — בהקדמת ביאור מעלת הכיבוש שע"י משה על הכיבוש שע"י יהושע:

ידוע¹³ שענינו של משה הוא בחי' ראי', ואילו היתה הכניסה לארץ ע"י משה, הי' נפעל ענין הראי' באלקות. וזהו שלאחר שראה משה שאינו נכנס לארץ אמר "ועתה ישראל שמעו"¹⁴, שמיעה בלבד, והרי "אינה דומה שמיעה לראי"¹⁵.

וזהו גם הטעם להאמור שאילו הי' הכיבוש ע"י משה לא הי' נתינת מקום לגלות:

מעלת הראי' על השמיעה היא, שכאשר אדם שומע דבר, אזי שייך לסתור זאת, כי, אע"פ שעתה מבין הוא את הדבר, מ"מ, כיון שהבנתו היא מצד ענין ההשגה, וכל השגה היא בהגבלה, הרי אפשר שבמשך הזמן יבין באופן אחר; משא"כ כאשר אדם רואה דבר — הרי כיון שהוא בעצמו ראה את עצם הדבר, הרי זה מתאמת אצלו באופן שלא שייך לסתור זאת¹⁶.

ועד"ז בנדר"ד, ברוחניות הענינים: אילו היתה הכניסה לא"י ע"י

(14) ואתחנן ד, א.

(15) מכילתא יתרו יט, ט.

(16) ראה גם ת"מ ח"כ ע' 227. וש"נ.

(12) מכילתא ופרש"י ר"פ יתרו. ועוד.

(13) ראה לקו"ת ואתחנן ב, ד ואילך.

ובארוכה — שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי ח"ב חינוך פ"ח ואילך.

משה רבינו — הי' זה באופן של דא'י, שהיא ללא הגבלה, כך, שאין נתינת מקום לגלות.

והנה, החילוק בין ראי' ושמיעה הוא גם בסדר תפיסת וקליטת הדבר:

הסדר בשמיעה (השגה) הוא — שתחלה שומע את הפרטים, פרט אחד, ולאח"ז פרט נוסף ופרט נוסף וכו', ולאחר שנקלטים אצלו כל הפרטים, הנה מכל הפרטים יחד מתגבש הכלל והנקודה שבהם. משא"כ בראי' הסדר הוא — שכאשר מביט על הדבר אזי רואה לכל לראש את הכלל ועצם הענין, ולאחרי כן עומד הוא גם על הפרטים שבדבר¹⁷.

ועד"ז בעניננו:

אצל משה, בחי' ראי', הי' הסדר שתחילה פעל משה בעצמו את ענין המקיף, שבזה פעל כבר כיבוש כל א"י בכללות, בערכו, ולאח"ז באה פעולת המרגלים בפנימיות, שזהו"ע הפרטים הבאים לאחרי הכלל.

משא"כ אצל יהושע, בחי' שמיעה — התחיל כיבוש הארץ ע"י המלחמה בפועל לאחרי שילוח המרגלים (שהרי שילוח המרגלים הי' רק בחי' מקיף הנותן כח בפנימי, אבל לא הי' בזה התחלת הכיבוש עצמו כמו בהמרגלים דמשה שעל ידם התחיל ענין הכיבוש בפנימיות), היינו, שהתחלת הכיבוש היתה מהפרטים¹⁸.

ה. והנה, כל סיפורי התורה הם הוראה בעבודה בכל זמן, וכן הוא גם בנוגע לסיפור המרגלים דמשה, שהוא הוראה בעבודה גם עתה. ולכן, אף שבפועל לא זכו, ולכן סדר העבודה בכלל הוא באופן דכיבוש יהושע, מ"מ, יש בכחו של כאו"א מישראל לילך לפעמים לפי הסדר דמשה, שהוא אחד המיוחד מהשבעה רועים וכללות כולם¹⁹.

לפעמים, אין להתחיל מלמטה למעלה, בסדר והדרגה, אלא יש לתפוס מיד את הכלל, מבלי לעשות חשבונות אם הוא שייך לכך או לא כו'; ולאחרי הכלל יבואו גם הפרטים, דהיינו הבירור בפנימיות.

ובכללות הרי זה ההפרש בין תורה ותפלה:

עבודת התפלה היא מלמטה למעלה, בסדר והדרגה (בחי' שמיעה): התחלת העבודה היא "מודה אני", וכך נמשך הסדר מלמטה למעלה, עד שמגיעים לתפלת שמונה עשרה. וכך בכל יום ויום יש להתחיל מחדש

19) ראה תניא רפמ"ב.

17) ראה גם ת"מ חכ"ד ע' 182. וש"נ.

18) קטע זה אינו ברור (המור"ב).

מ"מודה אני", כי, אף שכבר אתמול הגיע למדריגה נעלית יותר, מ"מ, כיון שענין התפלה הוא עבודה מלמטה למעלה, מוכרחת העבודה להיות בהתאם לסדר התפלה, החל מ"מודה אני".

משא"כ בלימוד התורה — הרי לאחרי שלמד אתמול, יכול היום להמשיך הלאה, ויתירה מזה, שיכול להתחיל ללמוד בכל התוקף גם ענין שהוא "לעילא מדרגי", שיפעל בו זיכוך, ולאח"ז ימשיך זאת גם בהפרטים כו'.

וכן הוא הסדר בהרבצת התורה: כאשר ניגשים לדבר עם יהודי בנוגע לעניני תורה, אין זה באופן שבתחילה מדברים עמו אודות "מחצית התורה", דהיינו באופן של פשרות רח"ל, כיון שעדיין אינו "כלי" עבור התורה כולה, ולאח"ז מוסיפים ומספרים לו מעט מעט בכל יום — לא זה הוא הסדר; אלא מלכתחילה יש להגיש לו "תורה תמימה" כו'.

והכח על סדר העבודה מלמעלה למטה (בחי' רא"י) — הוא ממש רבינו, שממשיך כח זה גם בזמן הגלות, ובפרט בדרא דעקבתא דמשיחא, שהרי "משה הוא גואל ראשון הוא גואל אחרון"²⁰, שיגאלנו מהגלות בסדר של רא"י — "וראו כל בשר גו"²¹.

* * *

ו. דובר אודות חטא המקושש (שבסיום הפרשה), ש"לשם שמים נתכוין"²² — שאף שבפועל לא עבר עבירה²³, כיון שהיתה זו מלאכה שאינה צריכה לגופה (שהרי כוונתו היתה רק כדי לפרסם שחיוב שמירת שבת הוא גם במדבר²⁴), מ"מ נתחייב מיתת בית-דין, כיון שמתחשבים רק במעשה שעשה בפועל ולא בהכוונה²⁵ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א²⁶ (באידיש), ונדפס בלקו"ש חכ"ח ע' 93 ואילך.

20) ראה שמו"ר פ"ב, ד"ו. זח"א רנג, א. שער הפסוקים פ' ויחי מט, יו"ד. תו"א ר"פ משפטים.

21) ישעי' מ, ה.

22) מדרש — הובא בתוס' ב"ב ק"ט, סע"ב.

23) שהרי לולי זאת, לא מהני מה שכוונתו לשם שמים, כיון שזוהי מצוה הבאה בעבירה.

24) כיון שיש מקום לקס"ד שחיוב זה הוא רק בא"י, דכיון ששם ישנה המציאות

ד"הזורע והחורש כו", לכן ישנו חיוב שביתה ממלאכות אלו, ומשום זה נקבע חיוב שביתה לגמרי גם מכל שאר המלאכות, משא"כ במדבר שלא עסקו במלאכת הארץ כו'.

25) כדכתיב (שמואל"א טז, ז) "האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב", ולכן "אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות" (סנהדרין ו, סע"ב. וש"ג), דאל"כ יטענו כל חייבי מיתות טענות אלו.

26) בשילוב עם שיחת מוצש"ק פ' ראה תשל"ט.

ז. והנה, איתא בזהר²⁷, שחטאו של המקושש הי' שהקיש עץ החיים ועץ הדעת לידע "הי מינייהו רב על אחרא".
וביאור הענין²⁸:

"עץ הדעת" — ענינו עבודת הבירורים, ו"עץ החיים" הוא למעלה מהבירורים. וענין המקושש עצים — שהקיש שני עניני עבודה אלו זה לזה, וחקר איזה מהם נעלה יותר: מחד גיסא — ישנה מעלה בעבודת הבירורים, דמכיון שישנם כמה העלמות והסתרים, והאדם צריך להתייגע ולהילחם כנגדם כו', הרי "לפום צערא אגרא"²⁹; אבל לאידך גיסא, כשאדם מתעסק עם הבירורים, הרי "כל המתאבק כו"³⁰, ובפרט שלפעמים אפשר שייכשל חו'.

והנה, שקלא וטריא זו מצד עצמה יש לה מקום, ומה שנחשב לו הדבר לחטא ונענש על כך — הרי זה משום שעשה זאת ביום השבת: יום השבת הוא כולו בחי' "עץ החיים", ואין בו מקום כלל לענין הבירורים שמצד עץ הדעת. וכידוע³¹ שביום השבת עולה גם הגשמיות למעלה, ועד שהגשמיות עצמה (היא לא רק "לשם שמים", אלא היא בעצמה) נעשית מצוה וקדושה, שהרי שבת מצוה "לענגו בעונג אכילה ושת"³².

וזהו גם ענין חטא אדה"ר שאכל מעץ הדעת בערב שבת, ולא המתין עד שבת, שאז הי' מקדש על יין מעץ הדעת, ולא הי' נגרם עי"ז קלקול³³ — כי בשבת עץ הדעת הוא בעלי', שמתעלה ונכלל ב"עץ החיים". ולכן לא שייך הענין ד"מקושש עצים" ביום השבת, כיון שביום השבת בחי' "עץ הדעת" נכלל ב"עץ החיים".

וזהו גם דיוק הלשון "לשם שמים נתכוין": "שם" הוא בחי' מלכות, שהו"ע הבירורים ("עץ הדעת"), ו"שמים" הוא בחי' ז"א שלמעלה מבירורים ("עץ החיים"), וענין העבודה הוא לייחד בחי' שם עם בחי' שמים, יחוד זו"ן³⁴.

(31) ראה שהמ"צ להצ"צ מצות לא תבערו אש בסופה (דרמ"צ ז, א ואילך).
(32) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רסרמ"ב. וש"נ.
(33) ראה לקו"ש חכ"ד ע' 133. וש"נ.
(34) ראה אוה"ת קרח ע' תרצו. שה"מ תרל"ב ח"ב ס"ע שעו ואילך. המשך תער"ב ח"א ע' מ.

(27) ח"ג ריש פרשתנו (קנו, א).
(28) ראה גם ד"ה ויהיו בני' במדבר גו' — לקו"ת פרשתנו מב, סע"ב ואילך. אוה"ת (הוצאת תשנ"ז) שם בהוספות ע' 92 ואילך.
ד"ה זה דש"פ שלח, מבה"ח תמוז תשי"ג (תו"מ ח"ט בתחלתו). וש"נ.
(29) אבות פ"ה מכ"א.
(30) ראה תניא ספכ"ח.

ח. ביאור הענין בעבודה:

החשש שע"י ההתעסקות ב"עץ הדעת" אפשר להכשל כו' — הרי זה רק ללא ענין השבת, אבל כשמאיר בחי' שבת שלמעלה מהעולמות — אזי אפשר להתעסק גם עם "עץ הדעת", ואעפ"כ לא ליפול ח"ו.

כלומר: כאשר מאיר אור הגבול השייך לעולמות, שענינו בעבודה הוא העבודה ע"פ טעם ודעת — אזי ישנם שני עצים שבכל אחד מהם יש מעלה כו'. אבל כשמאיר בחי' שבת שלמעלה מהעולמות, ובעבודה הו"ע הקבלת-עול ומסירות-נפש שלמעלה מטעם ודעת — אזי אין מקום כלל להתבוננות איזה מב' עניני העבודה נעלה יותר.

ועפ"ז יש לבאר הלשון הידוע בלקו"ת³⁵ "אלו נצטוה לחשוב עצים" (שגם אז ה' מקיים את המצוות באותה חיות כשם שאנו מקיימים מצוות שעל ידם נעשים המשכות) — דלכאורה למה נקט הענין דחטיבת עצים דוקא³⁶ — כי, בלשון "עצים" כוונתו לרמז על עץ החיים ועץ הדעת, שמצד ענין הקבלת-עול, אין מקום לשקו"ט איזה מב' ענינים אלו נעלה יותר (כפי שהוא בעבודה שמצד טעם ודעת), אלא שניהם בשוה.

והיינו, שנוסף לכך שמצד הקבלת-עול והביטול אינו חושב כלל אודות עצמו, אלא כל מחשבתו היא למלאות רצונו ית', ולכן אין אצלו חילוק בין סוגי העבודה, ובלבד שמקיים את רצון העליון, אלא עוד זאת, שכאשר ישנו היסוד דקבלת-עול, הנה גם בענין הגילויים לא נחשבת העבודה ד"עץ הדעת" לירידה לגבי העבודה ד"עץ החיים", מצד הנתנית כח של המקיף. וע"ד המבואר לעיל בענין יום השבת, שבו אין מקום לחשוש מ"עץ הדעת"³⁷.

* * *

ט. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה ועתה יגדל נא כח אד' גו' — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.

* * *

י. בסיום הפרשה — לאחרי פרשת המקושש — נאמרה פרשת ציצית. ואמרו רז"ל³⁸ בטעם סמיכות הפרשיות: "אמר הקב"ה למשה מפני מה חילל זה את השבת .. כי בכל ששת ימי חול יש לו לישראל תפילין

35) פרשתנו מ, א. (37) חסר ביאור דיוק הלשון "חטיבת

36) ראה גם לקו"ש חכ"ב ע' 13 ובהערה "עצים" (המור"ל).

38) תדבאר פכ"ו. הובא באוה"ח פרשתנו

טו, לו.

בראשו ובזרועו, ורואה אותם וחוזר ממעשיו, אבל עכשיו ביום השבת שאין לו תפילין בראשו ובזרועו, לכן חילל זה את השבת. באותה שעה א"ל הקב"ה למשה, משה צא וברור להם מצוה אחת שיהיו נוהגים בו בשבתות וימים טובים, זה מצות ציצית".

והענין בעבודה:

ענין התפילין הוא שעבוד המוח והלב³⁹, שהו"ע קבלת-עול שלמעלה מטעם ודעת.

יש מקום לחשוב, שהצורך בקבלת-עול ומסירות-נפש הוא דוקא כשעומדים במדריגה תחתונה בטעם ודעת, בזמן שאין גילוי אלקות בכחות הפנימיים; אבל כאשר ישנם גילויים נעלים, ואין העלמות והסתרים כו' — אזי אין צורך בקבלת-עול.

ועל זה באה ההוראה — שגם ביום השבת, שבו אין מתעסקים בעובדין דחול, וישנה השגה באלקות ותענוג אלקי (שזהו כללות ענין השבת) — גם אז יש צורך בשמירה.

והשמירה היא ע"י ענין הציצית:

במצות ציצית ישנם הטלית והציצית, שענינם מקיף ופנימי. אבל המצוה עצמה היא הציצית ולא הטלית, ומ"מ, הציצית צריכים להיות תלויים בטלית דוקא⁴⁰.

וכמשנ"ת בהמאמר, שהתכלית היא בהעבודה הפנימית, אבל היסוד לזה הוא רעותא דליבא ומס"נ. — מס"נ היא יסוד העבודה ותכלית העבודה, אבל העבודה עצמה היא פנימיות⁴¹.

* * *

יא. שבת זו היא שבת מברכים חודש תמוז, חודש הגאולה. והנה, סיבת המאסר והגאולה היא מסירות-נפשו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, שעסק בלהט ומסר-נפשו על ענין החינוך. וא' מעניני החינוך המתנהגים ברוחו הוא — מחנה "גן ישראל": סדר הנהגת המדינה הוא, שבימי הקיץ הולכים "למקום שאין

39) שו"ע או"ח סכ"ה ס"ה. שו"ע אדה"ז תמוז תשי"ג ס"ד (תו"מ ח"ט ע' 13).
 40) ראה גם שיחת ש"פ שלח, מבה"ח (המור"ק).
 41) חסר סיום הענין — אודות הציצית והתכלת כו' (המור"ק).

מכירין אותו וכו'"⁴², וברוח זו מחנכים גם את הילדים, שבזמנים אלו פטורים מלימוד התורה ומכמה מצוות כו'. — המדובר הוא אפילו בנוגע ליהודים שומרי תורה ומצוות, אלא שהם שקועים ב"הנחות העולם".

ועל זה הוסד "גן ישראל" — שבו נמצאים הילדים (לא ברשות הוריהם, אלא) ברשות הרבי. ובכמה פרטים — ההצלחה שם היא יותר מאשר בין כותלי הישיבה, שהרי בזמן הלימוד בין כותלי הישיבה חוזר הילד לביתו לאחר סיום הלימודים, משא"כ ב"גן ישראל" נמצא הוא במשך מספר שבועות רצופים, בלי הפסק בינתיים, ברשותו של הרבי⁴³. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) יעזור השי"ת שתהי' הצלחה מרובה ברוחניות, ועי"ז — גם בכריאות הגוף, הן להילדים, ועל ידם — גם להוריהם כו'⁴⁴.

(44) חסר קצת (המו"ל).

(42) ע"פ לשון חז"ל — חגיגה טז, א.
(43) ראה גם תו"מ ח"כ ע' 59 ואילך. וש"נ.